

MAREK TROC

Problematyka geografii ekonomicznej w regionalnych ćwiczeniach terenowych

Ćwiczenia terenowe o charakterze regionalnym są ważnym i pożądanym elementem procesu dydaktycznego na studiach geograficznych. Istotność ich wynika m.in. stąd, że umożliwiają one studentom porównanie wiadomości wyniesionych z zajęć kameralnych z realną rzeczywistością, rozbudowywanie swojej wiedzy o nowe fakty i bezpośrednie obcowanie z bardzo zróżnicowanym środowiskiem geograficznym.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie w zarysie organizacji i sposobu (metodyki) przeprowadzenia zajęć terenowych. Dokonano tego na przykładach, które stanowią fragmenty całościowej tematyki ćwiczeniowej realizowanej wzdłuż ustalonych tras. Główny akcent położony został na te zajęcia, które mają charakter badań bezpośrednich (ogólnych) lub wynikają z obserwacji. Nie jest to zatem przewodnik obejmujący całość problematyki ćwiczeniowej, a raczej przykładowe studium, w którym w oparciu o wybrane przykłady ukazano różne formy przeprowadzenia zajęć terenowych (stanowi ono fragment szerszego opracowania). Prezentowane trasy należy uważać za przykładowe, które mogą ulegać zmianom wedle uznania prowadzących, a czasem wymuszone mogą być np. możliwościami noclegowymi.

I. CEL ĆWICZEŃ

Przy opracowywaniu zadań ćwiczeniowych należy pamiętać, że zajęcia te mają charakter kompleksowy. Stąd należy mieć na uwadze szeroko pojęty cel ćwiczeń, obejmujący także problematykę z zakresu geografii fizycznej. Wykonanie ich zatem musi być tak pomyślane, by nie tylko nie odbywało się kosztem innych zagadnień,

ale tam gdzie jest to możliwe należy pokazywać istniejące współzależności pomiędzy środowiskiem naturalnym a gospodarczą działalnością człowieka.

Z punktu widzenia geografii ekonomicznej ćwiczenia te generalnie winny sprowadzać się do zdobywania, a także doskonalenia (lata starsze) umiejętności obserwacji środowiska geograficznego, odczytywania szczegółów i istniejących między nimi zależności. Ponadto powinny wdrożyć studentów do stosowania właściwych sposobów rejestracji zaobserwowanych zjawisk (szkice, notatki, zdjęcia), doskonalić umiejętność czytania mapy, nauczyć operowania prostymi metodami badań bezpośrednich, np. metodą wywiadu oraz sposobami uwiarygodniania informacji zebranych drogą wywiadu (równolegle prowadzone wywiady w tym samym zakresie tematycznym z sołtysem, księdzem, nauczycielem). Należy ćwiczyć umiejętności dostrzegania różnic kulturowych między regionami, np. w architekturze, w estetyce obejść gospodarskich itp., doszukiwania się i oceniania związków pomiędzy elementami środowiska naturalnego a gospodarką człowieka.

Często osiągnięcie zakładanego celu zdeterminowane jest warunkami pogodowymi. Deszcz, mgła, chłód wpływają na spowolnienie tempa ćwiczeń i w poważnym stopniu ograniczają wykonanie zaplanowanych zadań. Dla prowadzących stwarza to dodatkowe trudności, mianowicie konieczność opracowania tematów alternatywnych, często o zredukowanych treściach.

Problematyka geografii ekonomicznej w tego rodzaju zajęciach pojawia się już na I roku i trwa niemal do końca studiów.

II. PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Zajęcia terenowe wymagają większego wkładu pracy w przygotowanie, tak ze strony prowadzących ćwiczenia, jak i studentów, stąd należy rozpocząć je z pewnym wyprzedzeniem czasowym.

A. ZADANIA DLA PROWADZĄCYCH

- ustalenie trasy wzdłuż której będą realizowane ćwiczenia,
- ustalenie terminu zajęć, zabezpieczenie środka lokomocji i noclegów,
- poinformowanie studentów o terminie i trasie z takim wyprzedzeniem czasowym by uczestnicy mogli zabezpieczyć się w niezbędne materiały i pomoce,
- podać w informacji adresy noclegów i szczegółowe dzienne trasy,
- przygotować i przekazać studentom wzory kwestionariuszy (ankiet),
- przygotować notatki bibliograficzne ważniejszych pozycji z literatury i podać je w informacji,
- jeśli wybrane problemy mają referować na trasie studenci, należy określić tematy i podać je razem z innymi informacjami (przy licznych rocznikach – 2 autobusy – tematy należy dublować i zwrócić uwagę na zajmowanie miejsc w autobusach),

- podać w ogłoszeniu sposób zaliczenia ćwiczeń, a na I roku przypomnieć nadto o właściwym ubiorze, notatkach, organizacji wyżywienia itp.).

B. ZADANIA DLA STUDENTA

- zapoznanie się z treścią ogłoszenia,
- szczegółowe przestudiowanie trasy – jakimi drogami wiedzie trasa (wojewódzkie, międzynarodowe, lokalne), przez jakie większe miejscowości, przez jakie regiony administracyjne, przez jakie jednostki fizyczno-geograficzne,
- przygotowanie odbitek kserograficznych poleconych zadań, kwestionariuszy (**Uwaga!** należy zaopatrzyć się w odbitki wszystkich kwestionariuszy przypisanych do konkretnego ćwiczenia),
- przygotowanie aparatu fotograficznego (kamery) z zapasem filmów diapozytowych (na przeźrocza) wraz z notesikiem do opisu fotografowanych obiektów.

Podstawą zaliczenia ćwiczeń jest wykonanie wszystkich poleceń prowadzących zajęcia (**aktywny udział w zajęciach**) oraz **sprawozdanie**, w którym winny się znaleźć:

- szkic trasy ćwiczeń (ogólny dla całości i szczegółowy dla poszczególnych dni),
- własne spostrzeżenia,
- notatki z informacji przekazywanych przez referujących,
- materiały z badań i wnioski (materiały z badań powinny być kompletne, tzn. obok własnych należy zamieścić również te, które wykonywane były przez inne grupy, m.in. wywiad u sołtysa, księdza, dyrektora szkoły, w Urzędzie Miasta itd.),
- wykonane zadania, jeśli takie były polecane,
- tekst sprawozdania z zakresu problematyki geografii ekonomicznej winien przeplatać się z tekstem geografii fizycznej, a związki działalności gospodarczej ze środowiskiem naturalnym (w przypadkach ewidentnych, np. budowa geologiczna → wody mineralne → uzdrowisko, gleby + warunki klimatyczne + rzeźba → określone uprawy, możliwość mechanizacji prac polowych) powinny być szczególnie akcentowane.

III. PRZYKŁADY ZADAŃ

DO REALIZACJI NA ĆWICZENIACH Z I, III I IV ROKU

I rok studiów

1. Czas trwania ćwiczeń: 3 dni

2. Trasa:

- 1 dzień: Kraków – Zabierzów – Krzeszowice – Jerzmanowice – Ojców – Sułowska – Olkusz – Chechło – Ogrodzieniec – Żarki – Potok Żłoty
- 2 dzień: Potok Żłoty – Olsztyn – Częstochowa – Włoszczowa – Jędrzejów – Chęciny – Kielce

3 dzień: Kielce – Św. Katarzyna – Pińczów – Busko Zdrój – Wiślica – Proszowice – Kraków

3. Mapy:

1. Okolice Krakowa. Mapa turystyczna, 1:200 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1985.
2. Województwa: m. krakowskie, nowosądeckie, tarnowskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1980.
3. Wyżyna Krakowska. Mapa turystyczna, 1:125 000, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Oddział Częstochowa 1988.
4. Województwo katowickie. Mapa topograficzno-administracyjna, 1:100 000, PG-K, Katowice 1994.
5. Województwa: bielskie, częstochowskie, katowickie, opolskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1978.
6. Województwa: kieleckie, radomskie, tarnobrzeskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1984.
5. Mapa krajoznawcza. Małopolska Zachodnia, Karpaty Zachodnie, 1:300 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1994.

4. Plany miast

5. Problematyka ćwiczeń (wybrane zagadnienia)

- sieć transportowa
zróznicowanie sieci dróg samochodowych, skrzyżowania dróg, linie kolejowe, skrzyżowania linii kolejowych z drogami samochodowymi, oznaczenia dróg, „konfrontacja” mapy z rzeczywistością;
- sieć osadnicza
fizjonomia wsi (wygląd), np. **zwarta zabudowa** (co najmniej 2/3 ogólnej liczby zabudowań znajduje się w odległości 30-50 m od siebie), **skupiona** (co najmniej 2/3 ogólnej liczby zabudowań znajduje się w odległości 50-100 m od siebie), **rozproszona** (budynki znajdują się w odległości 100-500 m od siebie). Zwracać uwagę na wykorzystanie w budownictwie miejscowych surowców budowlanych. Miasta i ich funkcje;
- przemysł
eksploatacja lokalnych surowców mineralnych, eksploatacja węgłbna, zboczowa, stokowa, sposób wykorzystania surowców (np. topniki w hucie żelaza, do produkcji cementu, produkcja suchych tynków, podsadzka płynna w kopalniach). Przemysł a środowisko;
- rolnictwo
gleby a uprawiany gatunek roślin, uprawy trwałe, uprawy roślin przemysłowych, uprawy zbożowe, wielkość pól, dominanta upraw.

Bazę merytoryczną ćwiczenia stanowią informacje przekazane przez prowadzącego zajęcia oraz obserwacje poczynione przez studentów

Uwaga! W sprawozdaniu należy umieścić rozwiązania niżej przedstawionych zadań:

1. Wykorzystanie zasobów mineralnych występujących na obszarze objętym ćwiczeniami.
2. Przestrzenne zróżnicowanie upraw rolnych (posługiwać się dominantami).
3. Porównanie fizjonomii kilku dowolnych wsi z każdego regionu (rozpatrywane wsie oraz obszary upraw i występowania surowców przedstawić na mapce).

III rok studiów

1. Czas trwania ćwiczeń: 5 dni

2. Trasa:

- 1 dzień: Kraków – Jaworzno – Tychy – Mikołów – Gliwice – Strzelce Opolskie – Raszowa – Opole – Jawor – Bolków – Karpacz
- 2 dzień: Karkonosze, Jelenia Góra
- 3 dzień: Karpacz – Świeradów Zdrój – Leśna – Bogatynia – Zgorzelec – Lubań – Gryfów – Pszenicznno – Jelenia Góra – Karpacz
- 4 dzień: Karpacz – Kowary – Kamienna Góra – Wałbrzych – Nowa Ruda – Karłów – Kudowa Zdrój – Bystrzyca
- 5 dzień: Bystrzyca – Międzygórze – Kłodzko – Złoty Stok – Paczków – Otmuchów – Nysa – Prudnik – Kędzierzyn-Koźle – Gliwice – Kraków

3. Mapy:

1. Województwa: m. krakowskie, nowosądeckie, tarnowskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1980.
2. Województwa: bielskie, częstochowskie, kstowickie, opolskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1976.
3. Województwa: jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie, wrocławskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1977.

lub

1. Mapa krajoznawcza. Dolny Śląsk, Sudety, Wielkopolska południowo-zachodnia, 1:300 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1994.
2. Mapa krajoznawcza. Górny Śląsk, Wielkopolska południowo-wschodnia, 1:300 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1994.

oraz

1. Polska. Mapa administracyjna, 1:750 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1994.
2. Polska. Podręczna mapa gospodarcza, 1:1 250 000, PPWK, Warszawa 1976.
3. Samochodowa mapa Polski, 1:750 000, PPWK, Warszawa-Wrocław 1989.

wskazane

1. Województwo katowickie. Mapa topograficzno-administracyjna, 1:100 000, PG-K, Katowice 1994.

4. Plany miast

Należy na podstawie roczników statystycznych zapoznać się z aktualnymi wskaźnikami gospodarczymi województw, przez które prowadzi trasa (m.in. powierzch-

nia, ludność, bezrobocie, struktura zatrudnienia, użytki rolne, uprawy, plony, sieć transportowa.

5. Wybrane problemy:

1. Pochodzenie terytorialne ludności obszaru Zachodnich Ziem Odzyskanych (na przykładzie wsi Raszowa w woj. opolskim i Pszeniczno w woj. jeleniogórskim).

(Uwaga! Wsie przy każdym ćwiczeniu należy zmieniać)

2. Fizjonomia wsi w Polsce południowo-zachodniej.
3. Zagadnienia gospodarki rolnej w przekrojach regionalnych (rozkawałkowanie pól, główne uprawy, wielkość gospodarstw, gospodarstwa opuszczone).
4. Osadnictwo miejskie (wielkość, historia, funkcje).

6. Organizacja badań:

1. Imiennie wyznaczyć 3 osoby do przeprowadzenia wywiadu z sołtysem – kwestionariusz II-A.
2. Pozostali uczestnicy samorzutnie tworzą 3-osobowe zespoły i przeprowadzają wywiady bezpośrednio z mieszkańcami (min. 3 gospodarstwa) – kwestionariusz I-B.

7. Zadania: (obowiązują wszystkich uczestników ćwiczeń!)

1. Do wcześniej przygotowanej tabeli (wzór poniżej) w czasie przedstawiania problematyki mijanych ośrodków miejskich wpisuj właściwe informacje

L.p.	Nazwa miasta	Prawa miejskie	Ludność	Funkcje
1.	Jaworzno	–1889	100 tys.	przemysł. handl., transp.
n				

W oparciu o wypełnioną informacjami tabelę pogrupuj miasta według ustalonych przez siebie cech i wyciągnij wnioski.

2. Na podstawie poczynionych obserwacji dokonaj porównania fizjonomii wsi opolskiej z wsiami leżącymi np. wzdłuż trasy: zjazd z autostrady (Wrocław – Zgorzelec) – Jelenia Góra.
3. Opisz wygląd części uzdrowskiej m. Kudowa Zdrój. Przedstaw właściwości lecznicze wód mineralnych Kudowy.
4. Wjeżdżając wyciągiem na Kopę przeprowadź wywiad z pracownikami nt. liczby osób korzystających z wyciągu w skali roku lub w kasie, gdzie sprzedaje się bilety wstępu do parku. (Podobny wywiad przeprowadź w kasie biletowej na Szczelińcu lub Błędnym Skałach).
5. Na podstawie mapy wynotuj nazwy miejscowości, które mają w w swojej nazwie człon „Zdrój” i leżą na obszarze ćwiczeń. Podkreśl te, przez które

przejeżdżał(a)ś/ był(a)ś. Z czym kojarzysz tak dużą liczbę uzdrowisk o różnicowych profilach leczniczych?

IV rok studiów

1. Czas trwania ćwiczeń: 5 (6) dni

2. Trasa:

- 1 dzień: Kraków – Olkusz – Dąbrowa Górna – Siewierz – Częstochowa – Warszawa – Zakroczym – Raciąż – Mława – Olsztyn **lub** Kraków – Miechów – Jędrzejów – Kielce – Radom – Grójec – Warszawa – Zakroczym – Raciąż – Mława – Olsztyn
- 2 dzień: Olsztyn – Dobrze – Miasto – Orneta – Braniewo – Frombork – Elbląg – Malbork – Gdańsk
- (3 dzień: *Gdańsk – Tczew – Malbork – Nowy Dwór – Świbno – Gdańsk przy trasie 6-dniowej*)
- 3 dzień: Gdańsk – Wejherowo – Łeba – Żarnowiec – Gdańsk
- 4 dzień: Gdańsk – Gdynia – Sopot – Wejherowo – Puck – Władysławowo – Płw. Hel – Rozewie – Gdańsk
- 5 dzień: Gdańsk – Grudziądz – Toruń – Włocławek – Łęczyca – Łódź – Bełchatów – Dąbrowa Górnicza – Olkusz – Kraków

3. Mapy:

1. Województwa: m. krakowskie, nowosądeckie, tarnowskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1980.
2. Województwa: kieleckie, radomskie, tarnobrzeskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1984.
3. Województwa: ciechanowskie, ostrołęckie, płockie, stoł. warszawskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1978.
4. Województwa: elbląskie, olsztyńskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1984.
5. Województwa: gdańskie, słupskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1976.
6. Województwa: koszalińskie, szczecińskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1: 500 000, PPWK, Warszawa 1984.
7. Województwa: bydgoskie, toruńskie, włocławskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1978.
8. Województwa: kaliskie, konińskie, m. łódzkie, piotrkowskie, sieradzkie, skierniewickie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1976.
9. Województwa: bielskie, częstochowskie, katowickie, opolskie. Mapa krajoznawczo-samochodowa, 1:500 000, PPWK, Warszawa 1978.

lub

1. Mapa krajoznawcza. Małopolska Zachodnia, Karpaty Zachodnie, 1:300 000, PPWK, Warszawa – Wrocław, 1994

2. Mapa krajoznawcza. Warmia, Mazury Zachodnie, Mazowsze Zachodnie, 1:300 000, PPWK, Warszawa – Wrocław 1994.
3. Mapa krajoznawcza. Kaszuby, Kujawy, Wielkopolska północno-wschodnia, 1:300 000, PPWK, Warszawa – Wrocław 1994.
4. Mapa krajoznawcza. Górny Śląsk, Wielkopolska południowo-wschodnia, 1:300 000, PPWK, Warszawa – Wrocław 1994.

oraz

1. Wyżyna Krakowska. Mapa turystyczna, 1:125 000, Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej, Oddział Częstochowa, 1988.
2. Żuławy Wiślane. Mapa turystyczno-krajoznawcza, 1:100 000, 1992.
3. Pobrzeże Gdańskie. Mapa turystyczna, PPWK, Warszawa 1977.
4. Pobrzeże Bałtyku. Mapa turystyczna, 1:400 000, PPWK, Warszawa 1977.
5. Ziemia Kaszubska. Mapa turystyczna, 1:100 000, PPWK, Warszawa 1995.

4. Plany miast

5. Wykaz tematów i osób, które mają je opracować:

1. Rolnictwo woj. kieleckiego .....
2. ....

n. Częstochowa jako ośrodek przemysłowy – współczesne przemiany strukturalne .....

Należy na podstawie roczników statystycznych zapoznać się z aktualnymi wskaźnikami gospodarczymi województw, przez które prowadzi trasa (m.in. powierzchnia, ludność, bezrobocie, struktura zatrudnienia, użytki rolne, plony, sieć transportowa).

Kwestionariusze do badań – po wzorcowe kwestionariusze należy zgłosić się do prowadzącego ćwiczenia (**Uwaga!** należy zaopatrzyć się w odbitki wszystkich kwestionariuszy).

Sposób zaliczenia – pisemne sprawozdanie wraz ze szkicami trasy (dziennymi) i materiałami z badań.

Materiały z badań powinny być kompletne, tzn. obok własnych należy zamieścić również te, które wykonywane były przez inne grupy (wywiad u sołtysa, księdza, dyrektora szkoły, w Urzędzie Miasta itd.).

Pobyt nad morzem stwarza możliwości poznania nowych gałęzi gospodarki, które ściśle związane są z dostępem do niego. Problematyka gospodarcza jest bardzo urozmaicona i należy wybrać z niej najistotniejsze i dostrzegalne elementy. Niezbędne wydaje się w tym miejscu wyjaśnienia pewnych podstawowych pojęć, które pozwolą na wyjaśnienia usankcjonowanych prawem morskim gospodarczych możliwości wykorzystywania zasobów morza. **Morskie wody wewnętrzne** obejmują powierzchnię zawartą między lądem a wewnętrzną granicą morza terytorialnego – *linią podstawową* (wody zatok, których brzegi należą do jednego państwa, wody portów, ujścia rzek). Wody te podlegają zwierzchnictwu państwa nadbrzeżnego, a korzysta-

nie z nich przez statki obce zależy od uznania tego państwa. **Morze terytorialne** obejmuje wody morskie znajdujące się między linią podstawową a morzem otwartym lub wyłączną strefą ekonomiczną. Maksymalna szerokość morza terytorialnego (wody, dno i wnętrze) może wynosić 12 mil morskich (1 mila morska – 1552 m). Zewnętrzna granica morza terytorialnego jest jednocześnie granicą państwową państwa nadbrzeżnego, co oznacza, że wody wewnętrzne wraz z morzem terytorialnym tworzą całkowite terytorium państwa. **Wyłączna strefa ekonomiczna** obejmuje obszar morski rozciągający się poza morzem terytorialnym, na którym państwo nadbrzeżne posiada suwerenne prawa do poszukiwania, eksploatacji, ochrony i gospodarki zasobami naturalnymi zarówno żywymi, jak i mineralnymi wód morskich, dna morskiego i jego wnętrza. Aktualnie obowiązujące obszary morskie Rzeczypospolitej Polskiej uregulowane zostały ustawą z 21 III 1991 r. Obok wód wewnętrznych Polska dysponuje 12-milowym pasem morza terytorialnego. Granice wyłącznej strefy ekonomicznej (mieści się w jej granicach obszar szelfu kontynentalnego i strefa wyłącznego rybołówstwa) wytyczona została w dwustronnych umowach z sąsiednimi państwami. Bałtyk podzielony jest na 8 akwenów (wg cech morfometrycznych). Polskie morze terytorialne mieści się w akwencie III. W strefie morza terytorialnego wydzielono szereg mniejszych pól zwanych także akwenami. Wykorzystywane są one okresowo dla ćwiczeń wojskowych. Przed rozpoczęciem ćwiczeń dla użytkowników tej strefy morskiej (żegluga, rybołówstwo) podawane są drogą radiową komunikaty mówiące o zamknięciu konkretnego akwenu na określony czas.

6. Ćwiczenia w oparciu o badania bezpośrednie (wybrane przykłady):

1. Rola małych miast w stosunku do zaplecza na wybranych przykładach (Raciaż, Frombork, Nowy Dwór Gdański, Łeba).
2. Porównaj morfologię badanych miast oraz wykaż różnice i podobieństwa w pełnionych przez nie funkcjach.
3. Porównaj porty: gdański, Północny i łebski.

7. Organizacja zajęć (badań):

1. Wytypować miasto do przeprowadzenia badań.
2. Przewidywany czas 45 min. ^{+15 min}
3. Przydzielić personalnie zadania:
  - a. Urząd Miasta – 4 osoby (kwestionariusz I-A),
  - b. Urząd Gminy – 4 osoby (kwestionariusz I-B),
- c. wybrane zakłady przemysłowe (np. 2) po 2 osoby (kwestionariusz I-C),
- d. pozostała część uczestniczących w ćwiczeniach dzieli się samorzutnie na 4-osobowe zespoły i prowadzi badania posługując się kwestionariuszem I-D

Każda grupa zobowiązana jest do dołączenia do pytań zawartych w kwestionariuszach co najmniej 2 pytań związanych z tematyką badań sformułowanych przez siebie.

4. Prezentacja zebranych informacji przez wskazane osoby odbywa się w autobusie z wykorzystaniem mikrofonu (**należy zachować dużą ostrożność przy podchodzeniu i odchodzeniu od mikrofonu – autobus w ruchu!**).
5. Podsumowania (wnioski) dokonuje prowadzący lub student pod kierunkiem prowadzącego.
6. Do sprawozdania należy dołączyć pełny materiał faktograficzny z badań, stąd konieczność wymiany materiałów między sobą.

IV. KWESTIONARIUSZE

I-A. Kwestionariusz do wykorzystania przy zbieraniu materiałów w Urzędzie Miasta

1. Nazwa miasta .....
2. Województwo, powiat .....
3. Region fizyczno-geograficzny .....
4. Położenie w stosunku do linii komunikacyjnych, sieci rzecznej, obszaru województwa, powiatu
.....
.....
.....
- a. Jaką zajmuje powierzchnię? .....
- b. Ile liczy mieszkańców? .....
- c. Jaki jest przyrost naturalny? .....
- d. Jaki jest przyrost rzeczywisty? .....
- e. Jaka jest struktura wieku? .....
- f. Jakie zakłady przemysłowe i instytucje funkcjonują w mieście?
.....
.....
.....
.....
.....
- g. Jakie jest zatrudnienie (w liczbach bezwzględnych) i jaka jest struktura zatrudnienia?
.....
.....
.....
.....

h. Ilu jest bezrobotnych? .....stopa bezrobocia .....

i. Ile jest szkół i jakie?

.....
.....
.....

j. Ile jest gospodarstw rolnych, jaką zajmują powierzchnię i w czym się specjalizują?

.....
.....
.....

k. Czy jest kanalizacja, wodociąg, oczyszczalnia ścieków, gaz sieciowy? (właściwe podkreślić)

l. Czy są jakieś nowe inwestycje z lat 1990-1997 (jakie?)

.....
.....
.....

ł. Z jakimi problemami aktualnie boryka się miasto?

.....
.....
.....

m. Jakie są dalsze perspektywy rozwoju gospodarczego miasta?

.....
.....
.....

I-B. Kwestionariusz do wykorzystania przy badaniu gminy

1. Nazwa gminy ..... z siedzibą w .....

2. Województwo ..... powiat .....

3. Region fizyczno-geograficzny .....

4. Położenie gminy w województwie i jej podstawowa funkcja gospodarcza .....

.....
.....

a. Wsie wchodzące w skład gminy

.....
b. Powierzchnia ..... ilość użytków rolnych ..... w tym gruntów ornych .....
    łąk ....., pow. lasów ....., wód .....

c. Jakość gleb .....

d. Liczba mieszkańców .....

e. Źródła utrzymania .....

- f. Zagospodarowanie techniczne wsi (infrastruktura) wodociągi ....., gaz sieciowy ....., kanalizacja .....
- g. Główne uprawy (i plony) .....
- .....
- h. Produkcja zwierzęca (obsada zwierząt na 100 ha UR)
- .....
- i. Gospodarstwa specjalistyczne (jakie?, ile?) .....
- j. Liczba gospodarstw .....
- k. Struktura wielkościowa gospodarstw .....
- l. Sposób i miejsce zbytu produktów rolnych
- .....
- m. Poziom mechanizacji prac rolnych
- .....
- .....

I-C. Kwestionariusz do wykorzystania przy badaniu zakładu przemysłowego

1. Nazwa miasta .....
2. Nazwa zakładu przemysłowego.....
3. Forma własności
- .....
4. Położenie zakładu w mieście .....
- a. Ilu zatrudnia pracowników? .....
- b. Skąd pochodzą pracownicy? .....
- c. Co wytwarza (główne asortymenty)?
- .....
- d. Skąd sprowadza surowce do produkcji?
- .....
- e. Czy produkowane wyroby znajdują nabywców za granicą? (jeśli tak, to gdzie?)
- .....
- f. Czy zakład będzie rozbudowywany? (jest zadłużony?, przeznaczony do likwidacji?, do sprzedaży?)
- .....
- g. Czy jest uciążliwy dla otoczenia i dlaczego?
- .....

I-D. Kwestionariusz do wykorzystania przy badaniu morfologii i niektórych funkcji miasta

1. Nazwa miasta .....
2. Co stanowi centrum miasta? (szkic na odwrocie kartki)
- .....
3. Jakie (i ile?) sklepy znajdują się w centrum?.....
4. Jakie instytucje znajdują się w centrum? (np. bank, poczta itp.) .....
- .....

5. Określ zabudowę centrum (np. budownictwo 3-kondygnacyjne, nowe) .....

6. Zagospodarowanie (np. dworzec PKS, PKP, przystanek, postój taxi, zieleńce, fontanna, ławki) .....

Zespoły wybierają sobie **po jednej ulicy** (każdy zespół inną!), którą należy „dowiązać” do wcześniej wykonanego szkicu, przejść się nią zwracając uwagę (i notując spostrzeżenia) na:

budynki (liczba kondygnacji, rodzaj materiału, z jakiego są wykonane, ich przeznaczenie, np. budynek mieszkalny, magazyn, warsztat), budynki wolnostojące, zabudowa zespolona, ogródki, ogrodzenie itp. ....

7. Jakie placówki handlowo-usługowe i instytucje (także inne obiekty) znajdują się przy wybranej ulicy?.....

8. Czym się kończy (prowadzi w pola, do lasu, jest fragmentem drogi przebiegającej przez miasto)? .....

9. Poczyń krótkie wywiady z napotkanymi mieszkańcami tej ulicy na temat życia w miasteczku m.in. a) czy są jarmarki i w jakie dni?, b) jaki jest zasięg przestrzenny tych jarmarków?, c) czym się na nich handluje (dawniej i dziś)?, d) jakie mają one znaczenie dla mieszkańców miasta?, e) czy w mieście znajdują się jakieś obiekty kulturalno-rozrywkowe, które ściągają ludność spoza miasta?, f) czym się zajmuje miejscowa ludność? („z czego żyje”?), g) czy miejscowość można określić jako spokojną?, h) co uważają za niezbędną inwestycję dla miasta i dlaczego? (i inne pytania) .....

II-A. Kwestionariusz do wykorzystania przy zbieraniu materiałów we wsiach (u sołtysa)

1. Nazwa miejscowości .....

2. Gmina ..... powiat ..... województwo .....

3. Region geograficzny .....

a. Liczba ludności .....

b. Czy we wsi przybywa czy ubywa ludności?

..... jakie są tego przyczyny?

.....

.....

c. Skąd i kiedy przybyli mieszkańcy do tej miejscowości?

.....

.....

d. Ile we wsi jest gospodarstw rolnych?

.....

e. Jaka jest ich przeciętna wielkość?

.....

f. Ile jest dużych gospodarstw i po ile liczą ha?

.....

g. Czy są gospodarstwa specjalistyczne? ....jakie?

.....

.....

h. Co się głównie uprawia?

.....

.....

i. Gdzie i komu się sprzedaje ziemiopłody?

.....

j. Gdzie sprzedaje się trzodę chlewną, bydło?

.....

k. Czy jest gaz sieciowy, wodociąg, kanalizacja? .....

l. Czy są możliwości pracy poza rolnictwem? .... gdzie?

..... ile osób tam pracuje?

.....

ł. Czy rozwija się budownictwo mieszkaniowe?

.....

m. Jakie podmioty gospodarcze funkcjonują we wsi? (sklepy, warsztaty, hurtownie itd.) .....

.....

.....

n. Jakie obiekty użyteczności publicznej znajdują się we wsi?

.....
.....
.....

**II-B. Kwestionariusz do wykorzystania przy zbieraniu materiałów we wsi
(w gospodarstwach)**

1. Nazwa miejscowości .....

2. Gmina ..... powiat ..... województwo .....

3. Region geograficzny .....

a. Skąd przybyła rodzina do tej miejscowości i kiedy?

.....

b. Ilupokoleniowa jest rodzina?

.....

c. Co stanowi źródło utrzymania?

.....

d. Wielkość gospodarstwa rolnego? .....grunty orne ....., łąki .....

sad ..... inne trwałe uprawy .....

e. Główne uprawy ..... plony

.....

f. Hodowla i przeznaczenie zwierząt

.....

g. Czy jest w gospodarstwie traktor?

.....

h. Jakimi maszynami dysponuje gospodarstwo?

.....

i. Sposób sprzedaży produktów rolnych, zwierząt

.....

j. Jaką przyszłość widzą dla siebie gospodarze?

.....

k. Jakie obiekty gospodarcze znajdują się w obejściu?

.....

.....

Pytania i spostrzeżenia własne

1. ....

.....

.....

